

NOTAT

Til Stortingets næringskomité

21. oktober 2021

KOMMENTARER TIL REGJERINGENS FORSLAG TIL STATSBUDDSJETT FOR 2022,

Oppsummering:

I dette notatet kommenteres (1) Vilkårene for næringslivets verdiskaping, (2) konkurransepolitikk og dagligvaresektoren, (3) innføring av CO₂-avgift på naturgass og LPG til veksthusnæringen, (4) Mattilsynet.

Prop. 1 S (2020-2021) Nærings- og fiskeridepartementet, kapittel 1.1 Vilkårene for næringslivets verdiskaping

I forbindelse med behandlingen av Meld. St. 27 (2019-2020) Daglegvare og konkurranse – kampen om kundane ble det vedtatt at:

"Stortinget ber "regjeringen snarest mulig legge frem for Stortinget en egen sak om grensehandel hvor det drøftes og foreslås tiltak for å redusere grensehandelen og sikre konkurransekraften til norsk næringsliv."

Regjeringen har i Prop. 1 LS (2021-2022) Skatter, avgifter og toll 2022, kapittel 23 en generell beskrivelse av grensehandelen mellom Norge og Sverige med forslag til en rekke årsaker som påvirker norske forbrukeres tilbøyelighet til å grensehandle mat og drikke i Sverige fremfor i Norge. Omtalen er etter NHO Mat og Drikkes oppfatning delvis mangelfull og, preget av metodefeil og mangler konkrete tiltak for å motvirke grensehandelen som forutsatt i vedtaket. Det er på den bakgrunn uheldig at en rekke andre forhold som klimautslipp fra grensehandel, grensehandelens innvirkning på folkehelsen, potensialet for nye arbeidsplasser ved reversering av grensehandel, hvordan grensehandel påvirker investeringer i norsk næringsliv, økt skatteinngang fra økt omsetning og konsum mm. ikke omtales i kapitlet.

Grensehandelen med Sverige var ifølge SSB på om lag 16 milliarder kroner i 2019. Beregninger utført på bakgrunn av tall fra SSB og NielsenIQ viser at grensehandelen tilsvarte 9 prosent av norsk dagligvareomsetning i 2019. Parallelt med dette viser beregninger på bakgrunn av tall fra SSB at grensehandelen utgjorde 9,7 prosent av omsetningen i den landbaserte næringsmiddelindustrien i 2019. Beregningene viser at grensehandelen utgjør en betydelig andel av omsetningen i produksjon og salg av mat og drikke i Norge. Dette opplagt betydning for lønnsomhet, investeringer og sysselsetting i Norge. Departementet problematiserer ikke disse forholdene, men peker heller på at det er en rekke potensielle drivere for grensehandel.

Veksten i produksjon, omsetning og sysselsetting iden norske mat- og drikkenæringen knyttet fravær av grensehandel under koronapandemien vil på et tidspunkt normalisere seg. NHO Mat og Drikke ønsker produksjonen, verdiskapingen og arbeidsplassene fraværet av grensehandel har skapt blir værende i Norge når grensene igjen åpnes og grensehandelen gjenopptas.

Samtidig viser NHOs medlemsundersøkelser våren 2021 at 53 prosent av bedriftene i mat- og drikkeindustrien frykter å miste markedsandeler til grensehandelen når grensene gjenåpnes, mens 40 prosent av bedriftene står i fare for å redusere bemanning eller utsette planlagte utvidelser dersom grensehandelen gjenopptas som før. Dette gir en klar indikasjon på at det er behov for en betydelig grundigere utredning av årsaker, virkninger og tiltak mot grensehandel en det som foreligger i utkastet til statsbudsjettet for 2022.

Prop. 1 S (2020-2021) Nærings- og fiskeridepartementet, kapittel 3 Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak. Omtalen av oppfølgingen av stortingsvedtakene Meld. St. 27 (2019-2020) Dagligvare og konkurranse – kampen om kundane, vedtak nr. 572-579

NHO Mat og Drikke er opptatt av virksom konkurranse i hele verdikjeden for mat og drikke til beste for forbrukerne og næringsaktørene. Dagligvaremarkedet er stort og berører alle, og konkurransesituasjonen i markedet har vesentlig betydning for både forbrukerne og mat- og drikkeprodusentene. Hovedproblemstillingen er at mens dagligvarekjedene kan forholde seg til et stort antall norske og utenlandske mat- og drikkeprodusenter med konkurrerende produkter samt egne merkevarer, som kan erstatte andre leverandører, har produsentene kun tre kunder å forholde seg til, nemlig de tre dagligvaregrupperingene.

Regjeringen gir i forslaget til statsbudsjett en omtale av status i oppfølgingen av vedtakene som ble gjort i tilknytning til stortingsmeldingen om konkurransen i dagligvaresektoren. NHO Mat og Drikkes utgangspunkt er at vedtakene i begrenset grad er fulgt opp og ukvittert. Det er viktig at Konkurransetilsynet gis rammer og ressurser til å gjennomføre Stortingets vedtak.

Så langt har Nærings- og fiskeridepartementet og konkurransetilsynet arbeidet med en oppfølging på vedtak 572, innkjøpspriser i dagligvaremarkedet, og vedtak 576 Konkurransetilsynets veiledning. Det er imidlertid ikke klarhet i hvordan vedtakene skal operasjonaliseres for aktørene i markedet og kan etter vårt syn ikke ansees som ukvittert.

NHO Mat og Drikke har ikke inntrykk av at det har vært noen oppfølging av betydning blant annet knyttet til vedtak 574 – rabatter skal i større grad følge varen, vedtak 575 - mer åpenhet i verdikjeden for mat, vedtak 577 - tettere tilsyn med vertikal integrasjon og vertikale bindinger, og vedtak 578 – vertikal integrasjon og egne merkevarer. Dette er viktige spørsmål som har betydning for konkurransesituasjonen i dagligvaresektoren; og dette arbeidet må prioriteres og gjennomføres raskt.

Prop. 1 LS (2021–2022), kapittel 9.9.4 CO2-avgift på mineralske produkter, CO2-avgift på naturgass og LPG til veksthusnæringen.

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2022 å fjerne unntaket for CO2-avgift på naturgass og LPG til veksthusnæringen, og gradvis innføre avgiften gjennom en trappetrinnsmodell. En økt avgiftsbyrde vil gi redusert økonomisk kraft for videre omstilling, svekke konkurransekraften til norsk grøntproduksjon og er ikke i tråd med klimaavtalen mellom jordbruket og regjeringen. NHO Mat og Drikke mener unntaket bør opprettholdes.

Prop. 1 S (2021-2022), Landbruks- og matdepartementet, Kapittel 1115, post 01 – Mattilsynet

Norsk mat- og drikkeindustri er avhengige av at Mattilsynet er et godt og velfungerende tilsyn som driver veiledning og rådgivning som bidrar til god matsikkerhet og vekst i mat- og drikkenæringen. Tilsynet må ha nødvendige ressurser og rutiner for å sikre en god forvaltningspraksis og gjennomføre tilsyn på en god og korrekt måte. NHO Mat og Drikke ser med bekymring på at Mattilsynets budsjett ikke økes ut over midlene til digital dialog og deling av data. NHO Mat og Drikke mener at det er helt nødvendig at det settes av økte midler til drift av Mattilsynet, slik at det pågående forbedringsarbeidet gjennomføres samtidig med at tilsynet fortløpende løser sine forvaltningsoppgaver. Det er eksempelvis kapasitetsutfordringer i Mattilsynet knyttet til utsteding av eksportsertifikater som må løses i påvente av digitale løsninger.